

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R.P. Richardi Lyncei ... Vniversa Philosophia Scholastica

Complectens Dialecticam, siue Scientiam de Veritate, in decem libros
distributam

Lynch, Richard

Lvgdvni, 1654

Cap. I. Diuisio termini in subiectum, & prædicatum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95210](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95210)

29

illa, in *recto*, termini definitionem ingreditur.

Ad primum respondeo; prior ac posterior syllaba illius propositionis, sunt eius extrema, quatenus ad illancitatem permanentem aut successiuam spectat, ac materialiter sumitur: scriptio enim & oratio vocalis, syllabis constans, quantitas quædam permanens ac successiuæ est; cæterum non sunt extrema eius propositionis, formaliter, & prout enunciatio est, in qua ita sumpta illud solum est extremum quod ad extrema mentalia & obiectiua, subiectum videlicet & prædicatum, instar signi refertur, quod non syllabæ aut litteræ, sed integræ dictioni conuenit. Quid? quod littera aut syllaba propositionis rectum esse nequeant. Ad secundum respondeo; syllogismus constat sex terminis strictissimis numero distinctis tatum verò tribus specie distinctis, propter id quod singula extrema in eo repetuntur, & replicantur: huius autem contrarium ex nostra definitione non colligitur. Ad tertium dicendum est, eas propositiones simplices, Petrus est currens, Paulus est sedens, esse extrema vnionis copulatiuæ, non vero vnionis enunciativæ, cum neutra de altera prædicetur; solius vero posterioris vnionis extrema terminos esse definiuimus. Adijce, quod neutra earum propositionum, in *recto* ponatur. Porro illud participium, *currēs*, non est extremum propositionis complexæ immediatè loquēdo, secus vero mediatè, cum sit extremum directum propositionis simplicis, ex qua simul cum alia resultat eaquæ complexa dicitur. Ad postremum dicendum est, verbum, quoties de alio prædicatur, aut alteri subiicitur, esse æquiuallenter in *recto*, eo nimirum quod vim nominis obtineat; quo nihil inter Grammaticos familiarius.

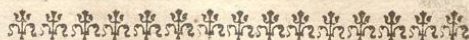
30

Ex dictis colligitur primo, definitionem Soti cap. 5. lect. vnica, quam Thomistæ communiter amplectuntur, reiiciendam esse, videlicet terminus est *signum propositionis categoricæ constitutum*. Primo; quia voci non significatiuæ, qualis est blitiri, non conuenit, vt etiam aduersarij fatentur; & merito, quoniam ea sola vox dici solet signum absolutè, quæ ex hominum instituto aliquid repræsentat: at blitiri esse terminum l. 6. ostendimus. Secundo; quia eiusmodi definitio non conuenit termino, quo propositio non categorica, & absoluta, sed potius hypothetica, vel conditionalis constituitur. Tertio; quia terminus extrinsecus, siue apprehensio simplex propositioni præuia, non potest eam constituere, cum sit simplex qualitas: & tamen est terminus. Denique, sicut propositio definitur sine respectu ad discursum, cur etiam definiri nequeat terminus, nullo habito respectu ad propositionem, etiamsi ita aliquando sumi possit, vt eius definitio propositionem respiciat, sicut ex secunda eius definitione à nobis tradita liquefcit.

31

Colligitur secundo; definitionem Villalpandi lib. 1. cap. 1. scilicet, terminus est *signum probabile in propositione*, eadem ratione reiiciendam esse. Colligitur tertio definitionem illam cuius meminit P. Hurt. disp. 1. summ. sect. 2. §. 6. terminus est *vox significatiua ad placitum, ex qua simplex conficitur propositio*, similiter refutandam esse; tum propter dicta, tum quia in terminos mentales non conuenit, sicut nec in eos quibus propositio, non simplex sed complexa constituitur. Colligitur vltimo, terminum perperam à nonnullis definiri propriè, & quidditatiuè hunc in modum; terminus est *id in quod resoluitur propositio, tanquam subiectum & prædicatum*: Primo, quia per genus valde remotum quale est, *id*, ita definitur, haud aliter, ac si ita ho-

minem defines, homo est ens rationale: nulla autem definitio propria & legitima tradi potest nisi per genus proximum; aliàs tam bona esset superior hominis definitio, ac hæc, homo est animal rationale. Secundo, quia talis definitio ad inferiores species termini, nempe terminum à quo, & terminum ad quem, subiectumve ac prædicatum descendit, non secus ac si quis definiret, animal: est viuens rationale, vel irrationale: ita vero descendere non est propriè definire, sed definitionem cum diuisione confundere. Tertio, quoniam in termino prior est compositio qua propositionem constituit, quam resolutio qua eam non constituit, sicut vniuersum habitus prior est rationis ordine, quam priuatio, & hæc per illum cognoscitur, & explicatur, v.g. tenebræ, per lucem: ea igitur definitio non per conceptum primarium; sed per secundarium traditur, ac proinde quidditatiua nequit esse. Quamuis autem Aristoteles, lib. 1. prior. cap. 1. totam eius definitionis doctrinam tradat, sed non totam vult esse definitionem termini, sed solam priorem eius partem, scilicet, id, in quod resoluitur propositio, & ne hanc esse quidditatiuam & primariam eius definitionem contendit, sed secundariam quandam & perfunctoriam explicationem: cætera vero adhibet exempli, aut diuisionis gratia.

TRACTATVS II.

De speciebus veritatis simplicis, siue termini.

CAPVT I.

Diuisio termini in subiectum, & prædicatum.

PRIMA termini diuisio impræsentiarum nobis explicanda, sit in terminum à quo, & ad quem, siue subiectum, & prædicatum: est enim subiectum veluti basis, & fundamentum, à quo in constructione propositionis incipimus; vt ex eius ethymo perspicuum est: prædicatum autem veluti culmen, & fastigium, ad quod ascendimus. Porro circa hanc diuisionem illud potissimè disputari potest, & solet, an aut quatenus subiectum, & prædicatum distinguantur inuicem? Iuniores aliqui nullam inter vtrumque distinctionem agnoscunt; aut enim inquirunt, sermo est de subiecto & prædicato obiectiuis; & hæc non distingui constat, ex hac propositione, homo est homo, vbi homo non est alius à semetipso, cum tamen obiecto tenus ipse solus subiecti, & prædicati rationem obtineat: aut potius sermo est de subiecto, & prædicato mentalibus; & hæc etiam indistincta non esse nequeunt, cum propositio mentis sit simplex qualitas, ac proinde distinctionem partium, quarum alia sit subiectum, alia prædicatum, excludat.

Verum distinctio aliqua subiecti à prædicato, siue termini à quo propositionis ab eius termino ad quem, nisi splendide fallor, certa est, atque manifestata. Primo, quoniam ambo diuersa connotata respiciunt, videlicet terminos physicos materiamvè, & formam quarum subiectioni, & informationi physica eorum subiectio & informatio intentiona-

lis

lis assimilatur. Hoc autem ad eorum distinctionem rationis, & virtutem sufficiens est, cum merito talis æquivalentia, & proportionis animal, & rationale quodammodo distinguantur, ut in loco videbimus. Secundò, quia propositio componit subiectum cum predicato, si sit affirmatiua; sin minus, alterum ab altero diuidit: compositio autem & diuisio postulant distinctionem aliquam, eorum quæ componuntur aut diuiduntur. Tertio, quia propositio est affirmatio vel negatio vnius de alio, at nisi prædicatum de subiecto nihil affirmat negatiue, subiectum igitur & prædicatum sunt vnum aliudque, ac proinde distincta. Quarto, copula propositionis subiectum & prædicatum vnit & copulat, atqui vnio & copulatio duum extremorum cum eorum distinctione coheret. Item quinto, in hac propositione, *homo est animal*, homo est subiectum: sed non est prædicatum: altera ergo ratio conuenit homini, & non altera, atque adeo ambæ distinguuntur. Rursus sexto, nihil diuiditur nisi in plura; at terminus propositionis diuidi merito solet in subiectum, & prædicatum, eiusve terminum à quo, & ad quem; huiusmodi ergo conceptus plures sunt, atque distincti. Tandem, quæ iuniores, quorundam nominalium sententiam sequuti, opponunt, ea nullius sunt momenti, & ad huius capitis finem diluentur.

3 Secundò aliqui Thomistæ censent, distinctionem omnem subiecti à predicato esse fictam, & solius rationis commentitiā, atque vel hoc nomine ens rationis tantum ac nequam reale, esse obiectum formale dialecticæ facultatis. In eo autem differunt authores huius sententiæ, & superioris, quod hi distinctionem illam fictitiā, quam inter res indistinctas comminiscuntur, esse censeant de conceptu ac ratione formali subiecti, & prædicati: ij autem, quos proxime oppugnauius, tamen sententiam fingi posse distinctionem, eam tamen esse de ratione subiecti, & prædicati, eiusve essentiali abnuant. Cæterum hæc secunda opinio late impugnata est lib. præc. tract. i. c. 6. 7. & 8. Ibi enim planum feci, nisi plane fallor, nec artificium subiecti, & prædicati, nec aliud dialecticæ artis proprium, vllò figmento, aut solius rationis ente constitui.

4 Tertio, alij, inter quos P. Vallius, censent eam distinctionem, qua de loquimur, non esse fictitiā, sed inter hanc & realem mediij cuiusdam generis, eo nimirum quod ex iudicio nostro resiliant effluant in obiecta quædam relationes, non nullius, at debilissimæ entitatis, quarum vna denominet subiectum, & alia prædicatum: quocirca harum, adeoque subiecti, & prædicati distinctionem aliquam esse, sed qualis inter duas carentias reperitur; nisi quod carentiæ sint medium negatiuum, illæ vero relationes resuæ medium positiuum inter ens reale, & id quod est solius rationis. Quin etiam plures Thomistæ per hæc veluti reiectamenta nostrorum actuum distinctionem subiecti & prædicati explicant, nisi quod relationes sic à nobis in obiecta reiectas entia rationis appellent: quare solo nomine à priori sententia dissident. Quæ tamen quam falsa sit constat ex lib. præc. loco nuper citato. Ibi namque ostendimus, eiu modi partus nostrorum actuum monstruosos & chimericos esse, multisque de causis repugnare. Rursus esto alicuius lucinæ munere existant, atque in luem edantur, profectò ad distinguendum subiectum à predicato, parum in eis erit momenti: nam propositio constat subiecto, & predicato distinctis, ut rationes huius initio capitis posita ostendunt: at non constat iis relationibus, quæ

potius propositione, gradu quodam naturæ, polliores sunt, & ab illa emanant; eæ igitur subiectum & prædicatum nec constituunt, nec distinguunt, ut gratis admittantur. Denique assignari debet fundamentum, cur prolata hac propositione, homo est animal, consurgant tales relationes, merito quarum homo sit subiectum, & animal prædicatum, cum è conuerso potuerit res euenire, huiusmodi autem fundamentum nec ab aduersariis, assertur vllum, & si afferatur, ad distinctionem & constitutionem subiecti, & prædicati independentem à commentitiis illis relationibus sufficiet.

Quartò alij, inter subiectum & prædicatum mentale, distinctionem realem adequatam admittunt, ea verò obiectiue sumpta, non nisi per denominationem extrinsecam ac rationis opus, distincta esse existimant. Prior autem huius doctrinæ pars vnde sequitur secunda, ab eis sic explicatur: iudicium hoc v. g. *homo est animal*, anteuertunt duæ apprehensiones simplices inter se realiter adequatè distinctæ; hominis vna, animalis alia: at altera est subiectum mentale, altera prædicatum: hæc ergo duo distinguuntur realiter adequatè, & hanc distinctionem quodammodo in obiecta refundunt. Cæterum displicent primò, quoniam propositio constat subiecto, & predicato distinctis, ut sæpe sæpius dictum est, utque tradit Aristoteles l. i. prior. c. i. asserens propositionem resolui in subiectum & prædicatum, non resoluitur autem aliquid in partes nisi suas, & quibus constat atque coheret: atqui propositio non constat iis apprehensionibus præuiis, sed potius eas supponit, & veluti à causis extrinsecis proficiscitur. Perperam ergo per eas subiectum & prædicatum, atque vtriusque distinctio explicatur. Rursus modò, & in hac rerum serie iisdem apprehensionibus præuiis hominis & animalis, uti quis potest & solet, ut hominem esse animal affirmet, vel potius animal esse hominem prout ei libuerit, nec earum vllò quasi præiudicio cogitur, ut vnum extremum magis quam aliud subiciat aut prædicet: quin imò ad vtrumlibet est indifferens, sicut cum eadem cognitione indifferenti alicuius obiecti, voluntas potest illud amare vel odire: atque non minus illius quam huius experientia locuples testis est: at nulla forma indifferens ad oppositos effectus formales, potest vni præ alio destinatè tribuere, nequit igitur ab apprehensionibus præuiis oriri, quod vnum extremum potius quam aliud sit subiectum quodue vnum præ alio rationem prædicati obtineat.

6 Tertio; per id reipsa homo subicitur animali, per quod animal de homine prædicatur, sicut per eandem passionem, vnionemve materia physice subicitur formæ, & hæc illam informat, & ab ea sustentatur: falsum igitur est distingui realiter adequatè, subiectum mentale seu formale ab eo quod sibi respondet predicato, hoc enim est quo aliquid prædicatur, & illud quo subicitur. Quartò, apprehensio hominis, si sola & per se existat, non subiciet eum animali, aliàs etiam hoc de illo prædicaret, adeoque ea præcise sumpta instat totius iudicii haberet: idipsum constat de apprehensione prædicati, nimirum animalis: quidquid igitur sit de iis apprehensionibus simul sumptis, an non obstante earum indifferencia nuper aduersariis opposita, vnum extremum constituent destinatè subiectum, & aliud prædicatum: certe quod altera denominatio harum ab vna apprehensione sola, & altera ab alia proueniat, euidenter falsum est, ut hoc argumento demonstratur. Quod si propterea aduersarij,

farij, quamlibet earum denominationum non nisi multis apprehensionibus acceptam referri putent, atque ita sibi videantur euasisse; nullo tamen negotio deprehendi possunt: nam, præter id quod ad apprehensionum indifferentiam nihil est quod respondeant, si complexio apprehensionum quæ prælucent, facit ut homo subiiciatur, eademque ut animal prædicetur; subiectum ergo ut quo siue formale cum prædicato similiter usurpato prorsus idem est, ubi nam ergo utriusque adæquata distinctio quam ad uersarij pollicebantur.

7 Quinto, eorum sententia confutatur, quoniam ut rectè docet Auerſa quæst. 24. logic. sect. 2. contingere aliquando potest, ut propositionem non duæ apprehensiones simplices præcedant, sed una sola, quæ omnes terminos propositionis repræsentet, non tamen componat aut diuidat: ut enim iudicem hominem esse animal, quid opus est apprehendere hominem secundum se, aut animal secundum se, ubi hominem esse animal apprehendo: atqui tunc subiectum & prædicatum iudicij nostri neutriquam distinguere possunt realiter adæquatè, merito diuersarum apprehensionum, quas nullas præluere supponimus. Item sexto, Deus prædicat animal de homine, & hominem animali subiicit, at simplicium apprehensionum expers est, rationes ergo subiecti & prædicati generatim sumptæ per multipliciter apprehensionum frustra declarantur. Hæc cum ita sint, cum dicitur una apprehensio subiecti, & alia prædicati, haud sensus est, quod una subiectum, & alia prædicatum constituat, in quo hallucinari solent ij, quos hæc impugnamus, quin potius altera apprehensio dicitur subiecti, id est eius extremi quod non ab ipsa sed à toto iudicio subiicitur, & altera prædicati, hoc est, eius extremi, non quod ipsa prædicet, sed potius iudicium quod consequitur.

8 Quinto alij, quorū doctrinā magna ex parte probabile reputat Vallius 1. perhier. part. 3. q. 3. c. 3. distinctionem subiecti & prædicati realem inadæquatam censent, eiusque explicandæ gratiæ ad apprehensiones præuias, necnon etiam modum specialem tendendi propositionis recurrunt, ita ut subiectum formale siue mentale sit iudicium in recto & ut quod; in obliquo verò, & ut quo, apprehensio hominis, v.g. contra verò prædicatum mentale ut quod & in recto sit idem iudicium, & ut quo ac in obliquo apprehensio præuia animalis. Subiectum autem subiectiuum aiunt esse hominem prout à parte rei se habet in recto; & in obliquo iudicium cum apprehensione hominis: similiter prædicatum obiectiuum esse animal simul cum eius apprehensione & iudicio, quod tam eam quam aliam secum coniunctam sequitur. Ex quibus declarant primo, quatenus prædicatum quomodocumque sumptum de subiecto dici possit, nimirum quia etsi distinguantur, at non secundum ea quæ dicunt in recto & ut quo: quia ratione hæc propositio est vera, Deus est homo; eo quod rectum eius affirmationis sit idem, videlicet persona verbi, tametsi natura diuina, & humana in obliquo connotatè distinguantur. Secundo, quatenus cum iisdem apprehensionibus hominis & animalis, homo modo subiici, modo prædicari, & animal pari ratione nunc subiectum nunc prædicatum possit esse: sicut enim idem corpus modo fit homo, aliquando equus, pro diuersitate animarum qua suscipit, ita eadem apprehensio hominis eum cum vno iudicio subiectum, & cum alio prædicatum constituit; eodemque ritu animal, ut prædicatum sit, potius quam subiectum, aut contra,

à iudicio determinatur. Tertiò, quatenus subiectum & prædicatum realiter inadæquatè distinguantur.

Sed hæc opinio parum demulcet. Nam quod opposuimus aduersus priorem sententiam, per idem omnino subiici vnum extremum, & prædicari aliud, sicut in receptione ac inhesionem physica vsuuenit; item vnum prædicari, & aliud subiici, aut nulla apprehensione præcedere, utin Deo cōtingit; aut certè non nisi una sola ex parte obiecti cōposita, ut nobis frequens est: hoc inquit totum aduersus præsentem sententiam pariter procedit. Rursus, quod docet iudicium esse subiectum, & prædicatum formale ut quod, & in recto, & connotare in obliquo apprehensiones, quamuis ad verbi quæstionem spectet, eius tamen non est dissimulanda falsitas: etenim prædicatum ut quod, propriè fando, est id quod prædicatur de alio, & prædicatum ut quo est id quo siue merito cuius de alio dicitur, aut in hac propositione, *homo est animal*, iudicium est id quo, non quod de homine enunciat: ipsum verò animal quod, non quo prædicatur; impropriè ergo & abusue iudicium dicitur prædicatum ut quod, cum potius hoc animali conueniat: eadem autem est subiecti ratio. Denique quod aduersarij explicare conantur, prædicatum quomodolibet sumptum de subiecto dici posse, satis absurdum est; solum enim prædicatum obiectiuum de subiecto, animal v.g. de homine, dicitur, nisi aliqua utamur reflexione, cuius tamen quæ necessitas est? Quin etiam ea admissa dicunt plures, subiectum, & prædicatum pro formali ita distincta esse, ut neutrum de altero dici queat, haud aliter ac in albo & dulci pro formali sumptis euenit. Quorsum ergo tot ambages ad explicandam doctrinam in quæstione positam, atque inter multos minime receptam.

19 Alij sexto tuentur, distinctionem subiecti, & prædicati esse omnino voluntariam, & arbitariam, ac extrinsecus & accidentaliter proficisci ab actu voluntatis, & maiori conatu, quo quis potius hominem quam animal scire desiderat, & aliquid de illo potius quam de hoc affirmare intendit, cum tamen hic actus, homo est animal secundum se sumptus non magis asserat hominem esse animal, quam è conuerso, animal esse hominem, & in utriusque identitatem ex æquo, & indiscriminatim consentiat. Sed non placent: nam propositio constat subiecto & prædicato, quod si abnuant, quidni etiam inficias eant, hominem anima & corpore constare: at propositio non constat actu voluntatis, aut maiori illo conatu: igitur per eum non constituuntur, nec distinguuntur subiectum, & prædicatum. Minor est in propatulo: sicut enim prima mentis operatio, qualis est apprehensio, & tertia, qualis est syllogismus, actum voluntatis supponunt, non includunt, non est cur idem dici non debeat de secunda mentis operatione cuiusmodi est propositio, qua essentialiter aliquid subiicitur, aut prædicatur.

11 Præterea secundo, obiectum illius conatus aut est intelligibile, aut erit ipsemet conatus & nihil aliud; quod ad declarandam distinctionem ac constitutionem subiecti & prædicati inutile prorsus est; quid enim refert, actum aliquem voluntatis in se reflectere, & se tantum velle, ut vnum potius quam aliud sit subiectum propositionis. Assumptum probatur, quoniam aliquid sciri & affirmari de homine quod est obiectum illius actus, non est præcisè iudicium, quo hominis & animalis repræsentatur identitas, iuxta aduersarios; aut igitur est omnino inexplicabile, aut est ipsemet actus voluntatis, se duntaxat amans, & sibi tantum intentus, quod nec huius

huic, nec ulli potest instituto deferuire. Item tertio, vnum sciri, & affirmari de alio est vnum esse subiectum, & aliud predicatum, circumscripto quouis alio; conatus igitur ille voluntatis hominem vult esse subiectum, & animal predicatum: non igitur constituit, alterum subiectum, & alterum id quod predicatur; quemadmodum actus quo Deus vult res creatas vniri & produci, eas formaliter non vniri nec producit, sed duntaxat instar causæ extrinsecæ, ac veluti efficientis, vt in confesso habent etiam ij quibuscum deceptamur. Denique eiusmodi actus voluntatis, de quo lis est, vnus & indiuisibilis est; insufficiens ergo, vt merito illius subiectum, & predicatum distinguantur, sicut subiectum, & forma physica v. g. corpus & anima, non nisi per diuersas entitates distinctionem merentur. His ergo de causis conatus ille aduersariorum irritus est, ac me iudice omnino vanescit.

12 Quapropter in ea sum opinione, vt existimem distinctionem subiecti formalis siue mentalis à predicato consimili esse solius rationis ratiocinatæ, eamvè quæ virtualis dici consuevit: idem enim indiuisibile iudicium affirmando subiicit vnum, & non predicat, contra verò aliud non subiicit, sed predicat: hoc autem est subiectioni, & prædicationi conuenire prædicata contradictoria, easque proinde virtualiter distingui, haud aliter atque actus contritionis v. g. ita est realiter idem, vt sit virtualiter ac ratione multiplex, quoniam munere illius Deum amo, & non abhorreo, contra vero peccatum odio, & non amore prosequor. Hic quoque interuenit æquiualentia illa & proportio vnus rei cum diuersis, subiecti nimirum, & prædicati, siue formæ intentionalis, cum subiecto & forma physica realiter distinctis: quare sicut animal & rationale hominem ratione ac virtualiter distinguunt merito talis æquiualentia, & quia provt animal cum beluis, & provt rationale cum Angelis conuenit, ita etiam simile quiddam in præsentia accidit. Non me latet, alios aliter hanc subiecti, & prædicati formalis distinctionem explicaturos: sed qualis ea sit modo non laboro, ac satis habeo, si aliqua concedatur.

13 Quod si sermo sit de iudicio composito ex multis apprehensionibus, quale fateor esse possibile, simili modo complexio apprehensionum erit reapse subiectum formale; & etiam predicatum formale, sic tamen vt hæc duo munia ratione distinguantur, non secus ac fundamentum, & terminus est realiter tam paternitas v. g. quam etiam filiatio, ita vero vt hæc relationes ratione quadam & virtualiter intrinsecè, vel extrinsecè distinguantur. Quod autem attinet ad subiectum, & predicatum obiectiuum, ea distinguuntur aliquando realiter adæquatè, vt cum dicitur, homo est lapis, aut homo non est lapis: vel realiter inadæquatè, vt cum enunciatum homo est albus: vel tantum ratione, vt cum asseritur, homo est animal, vel homo est homo, hæc enim geminatio hominis est quadam eius à se ipso distinctio, quæ oritur ex eo, quod per plures actus aut vnus diuersas formalitates concipiatur.

14 Atque hinc fit satis argumentis huius capitis initio propositis, aduersus omnem distinctionem subiecti à predicato. Porro si obijciatur inexplicatum manere, curiam huius propositionis v. g. homo est animal, homo sit subiectum magis quam animal, aut hoc potius quam homo predicatum; quamuis enim è diuerso se res haberet, nihilominus homo, & animal, nec non etiam formalitates iudicij vtrumque comparantur eodem modo, videlicet ratione distinguantur; respondeo, discrimen istud

P. Lyncei Philosophia. Tom. I.

hominis ab animali, & quod alterum subiiciatur, alterum predicetur, non oriri ex distinctione rationis huc vsque expositæ: at proficisci ex speciali natura & ingenio iudicij simplicis, aut compositi, quod si non existeret, sed aliud alterius indolis, haud dubie haberet alias formalitates, quarum vna homini esse predicatum, & animali esse subiectum tribueret; Rursus si obijciatur compositionem & diuisionem subiecti, ac prædicati similiter fore solius rationis, quemadmodum vtriusque distinctio est tantum rationis, & non realis; quapropter futurum, vt Deus intelligat componendo, & diuidendo more intellectus nostri, cum non minus in eo quam in nobis compositio & diuisio rationis, locum habeat, respondeo huic difficultati à me satisfactū iri in Metaphysicâ, cum sermo fuerit de actibus intellectus.

CAPVT II.

Diuisio termini in transcendentem, & non transcendentem: & an uterque possit infinitari?

15 **A**Vthores frequenter diuidunt terminum in transcendentem, & non transcendentem: quamuis autem transcendentia aliquando significet ascensum; quo pacto apud Ciceronem in somn. Scipion. Caucasus, & aduersus Catilinam Alpes transcendendi dicuntur: cæterum multoties etiam ponitur pro libero, & vago excursu per plures homines, loca, aut tempora, aliæque quæcunque: quomodo dixit Cornel. Tacit. Annal. lib. 17. *transcendet hæc licentia in Prouincias.* Atque in hac posteriori significatione vsurpatur à Dialecticis, vbi illam termino attribuunt aut adimunt. Terminus ergo transcendens iuxta eos est, qui in omni conceptu reali imbibitur; deque eo prædicatur: Sextuplex est, & clauditur hac dictione, REVBAV cuius simpla elementa singulos terminos transcendentis expriment, rem, ens, vnum, bonum, aliquid verum. Possunt etiam memoriæ causâ prædicti sex termini transcendentis hoc versu pentametro claudi.

Ens, vnum, verum res aliquidque, bonum.

Terminus autem non transcendens est, qui omnes conceptus posituios, & reales non penetrat, neque per omnes longè latèque vagatur vt homo, equus, & quiuis alius conceptus præter sex illos, quos vulgari dictione REVBAV, nec non præcedenti illo versiculo clausimus.

16 Animaduertas velim primo, multa dici transcendere, quæ tamen strictè & rigorosè termini transcendentis non sunt, provt modo transcendentia vsurpatur. Sic ratio spiritus, aut infiniti, aut increati omnia prædicata Dei realiter saltem transcendit, & de nullo eorum non prædicatur. Sic etiam substantia omnes hominis formalitates aliquo transcendit modo, ac de eis verè affirmatur: Cæterum huiusmodi transcendentia est tantum in aliquo genere, & ideo secundum quid, qua de in præsentia non loquimur. Secundo, diuisionem hanc vltè extendi posse ad aliud membrum diuidens, videlicet terminum supertranscendentem, qui per omnes conceptus non solum reales, & posituios, verumetiam chymæricos, & negatiuos vagatur, vt intelligibile, amabile.

17 His suppositis, quod terminus non transcendens, vt homo v. g. equus, lignum, & quiuis alius vi negationis sibi adiunctæ possit infinitari cum Arist.

H lib.